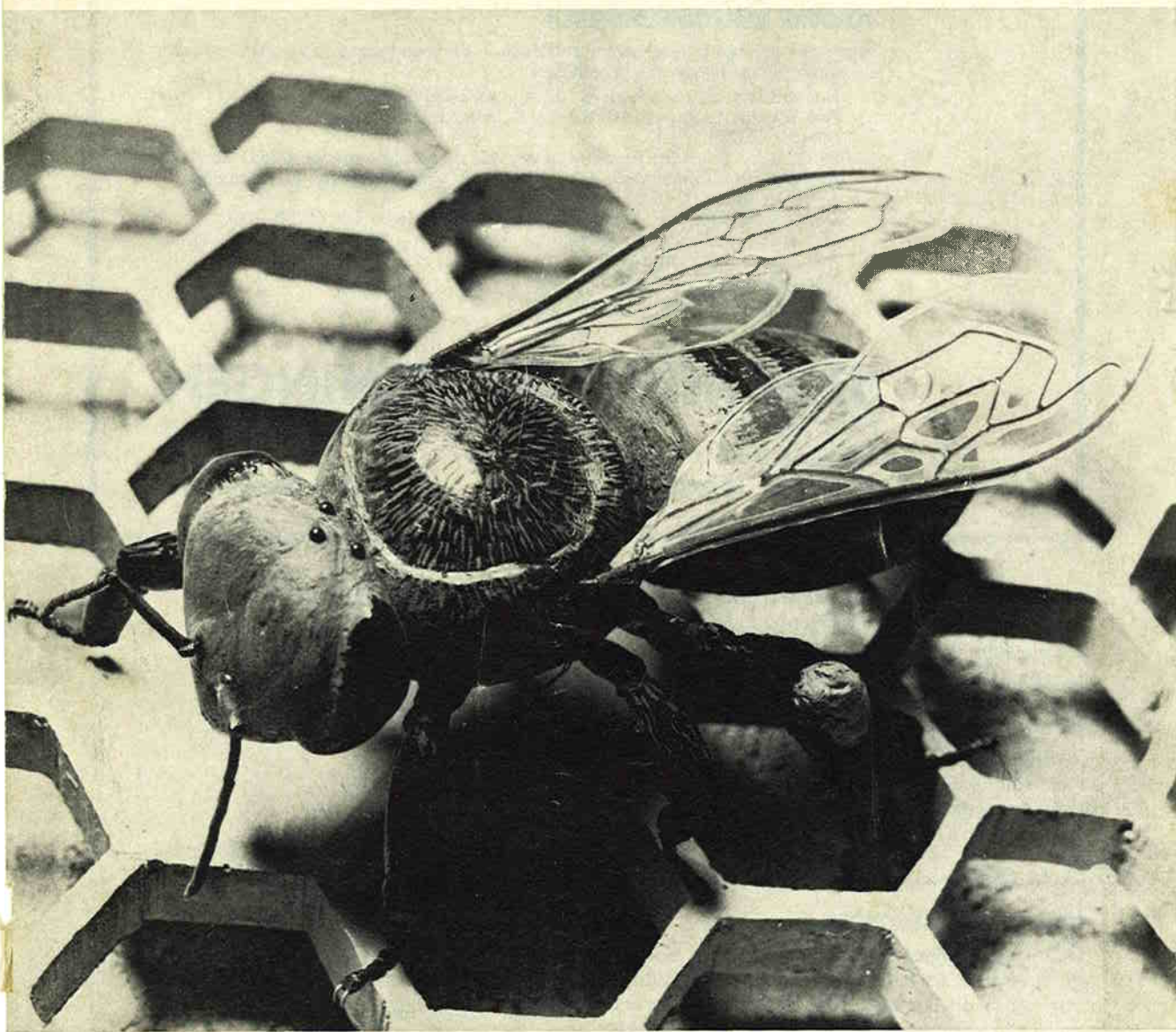

bijenteelt

Maandschrift voor de Bijenteelt

Versijnt maandelijks - Jaargang 79 - No. 1 januari 1977

Officieel orgaan van de Vereniging tot bevordering der Bijenteelt in Nederland

NIEUW**NIEUW****ZADEN VOOR DRACHTPLANTEN****Zorg zelf dat er drachtmogelijkheden zijn voor uw bijen.**

Het Bijenhuis heeft nu meer dan 25 soorten zaden van drachtplanten.
o.a. Campanula, Kogeldistel, Muurbloem, Damastbloem, en Honingklaver (vaste planten).
Dille, Bernagie, Karwij, Alyssum, Borage, Phacelia, enz. (eenjarige).
Boekweit, Lucerne, Witte klaver, Brassica (raapzaad).
Cichorei, Borage, enz. (landbouwgewassen).

NU BESTELLEN BETEKENT OP TIJD GELEVERD

Zie ook de Prijslijst elders in dit blad.

Het Bijenhuis is ook geopend op zaterdag 22 januari, 5 februari en 19 februari van 9.00 t/m 12.00 uur.

VERDERE VERKOOPADRESSEN

Tegen een geringe prijsverhoging (bijdrage in de vrachtkosten) zijn onze artikelen ook verkrijgbaar bij de afdelingsdepôts:

Boerenbond Neerbosch-Hees, St. Agnietenweg 6, Nijmegen.
Afd. Bunnik/Houten, B. Th. Barten, Koningslaan 23, Bunnik,
telefoon 03405 - 17 42.
S. G. v. d. Esschert, Spreeuwenweg 45, Apeldoorn, telefoon 055 - 23 67 79.
Afd. Velsen en omstreken, H. S. Homburg, Velderduinweg 165, IJmuiden.
Telefoon 02550 - 2 15 30.
Depôt Achterhoek, B. Meijerman, Dwarsdijk 6, Halle. Tel. 05736 - 479.
afd. Epe, Coöp. Novaco (Welkoop) Paasvuurweg 7, Epe. Tel. 05780 - 23 17.
Afd. Noord- en Zuid-Beveland.
Chr. van der Schraaf, De Warretjes 4.
Kapelle - Biezelinge Tel. 01102 - 3615.

BIJENHUIS-WAGENINGEN**GRINTWEG 273****Algemene Bank Nederland-Wageningen****rekening nr. 53.90.42.900****Postgiro 823276****(Bijenhuis)****Telefoon 08370 - 1 28 63**

MAANDSCHRIFT VOOR BIJENTEELT. Adres redactie en administratie: Bijenhuis, Wageningen. Commissie van Redactie: W. Assink en H. G. Maagendans. De niet van redaktiewege geplaatste artikelen vertolken de mening van inzenders en geven niet altijd het inzicht van de redactie of het hoofdbestuur weer.

Alle stukken aan het Bijenhuis te Wageningen, ook opgaven en betaling van advertenties en speurbijtsjes. Giro 84 68 01.

BIJ ONZE OMSLAGFOTO

Deze foto danken wij aan de afdeling Velp en omstreken. Zie hiervoor verder het afdelingsverslag in dit nummer. Met het oog op het formaat zijn wij genooddaakt geweest de foto een kwart slag te draaien.

INHOUD VAN DIT NUMMER

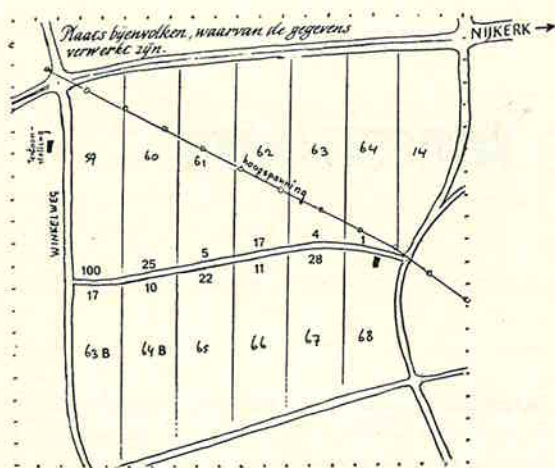
blz.

Hoogspanningsleidingen en bijen	
M. Walraven en H. Velthuis	3
Adressen Hoofdbestuur etc.	4
Notulen H.B.-vergadering	5
Raamwerk Chr. Maillie	7
100 jaar Landbouwvoorlichting, Ir. J. J. Pettinga	8
Bijenpraat, J. A. Zoet	10
Boekbespreking, Imkerliche Fachkunde, J. J. Speelziek	11
Afdelingsnieuws	12
Prijslijst Zaden van Drachtplanten	16

Heeft een hoogspanningsleiding invloed op onze bijen

In het voorjaar van 1976 was een perceel van 1000 ha koolzaad in Zuidelijk Flevoland toegewezen aan de imkers om hun bijenvolken te plaatsen. Zoals uit bijgaand kaartje blijkt loopt dwars over dit perceel een hoogspanningsleiding. Dit bracht ons op het idee te onderzoeken in hoeverre het gedrag en de honingopbrengst van de bijenvolken door de hoogspanningsleiding werd beïnvloed.

In sommige buitenlandse publikaties wordt gezegd dat ten gevolge van de nabije hoogspanningsleiding de agressie van de bijen toeneemt; het gebeurt zelfs dat proefvolken de kast geheel verlaten. Andere onderzoekers vermelden echter dat ten gevolge van de hoogspanning de honingopbrengst groter zou zijn.

Wij hebben daarom de eigenaren van de omstreeks 1000 bijenvolken (meestal via de leider van de reisgroep) vragenformulieren toegestuurd in de hoop een antwoord te krijgen op de vraag of in onze praktijksituatie een effect van de hoogspanning is te merken. Aan ± 100 adressen werden 400 formulieren verzonden; hiervan ontvingen wij er 47 terug, met elkaar 248 volken omvattend (1 inzender had hiervan 45 volken). De verdeling van de volken over het terrein is met getallen op de kaart aangegeven. Daaruit blijkt wel dat van de volken in de onmiddellijke omgeving van de hoogspan-

ningsleiding weinig meldingen zijn binnengekomen. Toch stonden er omstreeks 200 volken min of meer onder deze leiding. In hoofdzaak waren deze volken van afd. Driebergen der Ver. tot Bevordering der Bijenteelt in Nederland en afd. Eersel van de N.C.B.

Eén van de vragen op het formulier had min of meer betrekking op de imkerervaring van de inzender. Gevraagd werd n.l. of men gewoon was handschoenen te gebruiken bij het werken in de volken. Van de 47 inzenders waren er 20 die dit gewoon waren, terwijl 27 imkers geen handschoenen gebruiken. Daarmee in verband staat de vraag naar de steeklustigheid van de volken. Zoals uit het tabelletje te lezen valt vonden in verhouding meer „handschoenenimkers” hun volken agressief, dan zij die met blote handen werken. De vraag is natuurlijk wat oorzaak en gevolg is.

Over het algemeen vond men de volken niet agressief. Wanneer wij kijken waar de agressieve volken geplaatst waren, dan blijkt dat er geen verband is met de afstand tot de hoogspanningsleiding en dat dus de conclusie van andere genoemde bijenteelt-onderzoeken niet kon worden bevestigd.

Evenmin vinden wij verschil in honingopbrengst.

De honingopbrengst schommelt zeer sterk (tussen de 2-25 kg per volk) zonder dat een duidelijke oorzaak (volkssterkte, ruimte, etc.) terug te vinden is. Over het algemeen had men omstreeks 15-20 kg. Ook hier is er geen verband met de afstand tot de hoogspanningsleiding.

Interessant is de vergelijking tussen de ervaringen van 2 imkers, die beiden op 18 mei hun volken inspecteerden. Zoals één van hen, de heer J. v. d. Zanden, die met zijn volken op perceel 14 recht onder de hoogspanning stond, schreef was het weer op deze dag zeer broeierig, het onweerde op afstand en er viel een fikse bui. Hij schrijft: „Op 18/5 was het bijna niet te doen om er in te werken, zo agressief waren de volken”.

Tegelijkertijd waren de bijen van de andere imker, die op perceel 59 stonden, zeer rustig, terwijl er flink werd gehaald. Is dit toch een

aanwijzing dat de hoogspanning effect heeft op het gedrag van bijen? Wij weten het niet. Het aantal terugontvangen formulieren was helaas veel kleiner dan wij hadden gehoopt en wij zullen nu een volgende gelegenheid moeten afwachten om op deze, voor de praktijk van de

imkerij zo belangrijke vraag, een antwoord te kunnen geven.

Met hartelijke dank aan de imkers die wél meededen.

Mimi Walraven,
Hayo Velthuis.

Tabel agressiviteit bijenvolken:

	met handschoenen (totaal 20 pers.)	zonder handschoenen (totaal 27 pers.)
steeds agressief	3	1
alleen bij inspectie	3	3
alleen bij honing afhalen	4	4
	10 = 50%	8 = ruim 30%

Noot Red. Op het laatste Apimondia Congres in Grenoble was voor de bijeenkomst van de Commissie Bijenbiologie een lezing aangeboden, doch niet gehouden, over het gedrag van bijenvolken staande onder hoogspanningsleidingen met zeer hoge spanning, van de HH. J. Lecomte en J. Theurkauff. Het verslag is opgenomen op blz. 303 van het congresverslag. (engelse uitgave). Zij deden proeven met bijen-

standen waarvan de één recht onder een hoogspanningsleiding van 380.000 Volt stond op een hoogte van 16 m. van de grond en de andere op een afstand van 350 m. De bijen stonden daar van 10 april tot 10 september. Hun conclusie was dat de agressiviteit van de bijen normaal was en dat de hoogspanningsleiding geen ongunstig effect op de bijen had.

OFFICIELE MEDEDELINGEN

Adressen Hoofdbestuur etc.

Voorzitter: Mr. L. R. J. Ridder van Rappard, Arkelse Dijk 60, Gorinchem, tel. 01830 - 2 28 25.

Secretaresse: Mevr. T. E. A. Rive-von Bönninghausen, Bijenhuis Grintweg 273 Wageningen, tel. 08370 - 1 28 63.

Hoofd afd. Handel en Alg. Bedrijfsleider: J. A. Krabbenborg, Bijenhuis, Grintweg 273, Wageningen, tel. 08370 - 1 28 63.

Friesland: R. v. d. Hul, Bieruma Oostingweg 2, Oranjewoud, tel. 05130 - 3 64 49.

Groningen: R. H. Geskes, Albert Schweitzerplantsoen 13, Roden, tel. 05908 - 1 96 99.

Drente: J. A. van Ee, Sparrenlaan 15 Assen, tel. 05920 - 1 28 11.

Overijssel Oost: W. Assink, Weth. Elhorststraat 16, Enschede, tel. 053 - 32 34 42.

Overijssel West: H. A. Habers, Hasselerweg 3, Ommen, tel. 05237 - 273. *1/2 78 Bijenbond*

Graafschap en Liemers: B. Meijerman, Dwarsdijk 6 Halle, tel. 05736 - 4 79.

Veluwe: H. G. Maagendans, Passavantlaan 14, Arnhem, tel. 085 - 42 67 80.

Betuwe: B. Th. Kinkelaar, Thijmstraat 31, Nijmegen, tel. 080 - 55 26 25. *1/2 78 Bijenbond*

Utrecht: C. Pater Jzn. Achterdijk 22, Bunnik, tel. 03405 - 13 05.

Noord-Holland: Drs. P. C. Muntjewerf, Nekkerweg 66B, Midden-Beemster, tel. 02990 - 2 34 61.

Zuid Holland: M. W. v. d. Meulen, Februariplantsoen 2, Sliedrecht, tel. 01840 - 27 97.

Zeeland: J. Fluyt, Domusstraat 23, Zierikzee, tel. 01110 - 35 15 of 33 16.

Noord Brabant: P. J. A. v. d. Looij, Lieshoutse Dijk 34, St. Oedenrode, tel. 04138 - 41 92.

Limburg: P. H. Ramakers, Kaldebornweg 92, Heerlen, tel. 045 - 41 62 75.

Accountant: W. H. van Mourik, Hollemaarse Dijk 7, Zwartewaal, (post Brielle 3310) tel. 01887 - 16 83.

Adviseur: Ir. J. J. Pettinga, Consulente in Algemene Dienst voor de Bijenteelt, Tilburgse weg 32, Hilvarenbeek, tel. 023 - 42 58 88.

Ereleden: R. P. Groenveld, G. J. A. Meijer, Ir. J. F. A. M. Mommers, Prud. de Bruyne, A. Vink.

Dagelijks Bestuur: Mr. L. R. J. Ridder van Rappard, H. G. Maagendans, C. Pater Jzn.

Commissie afd. Handel: B. Meijerman, Drs. P. C. Muntjewerf, C. Pater Jzn., J. J. Speelziek.

Koninginneteeltcommissie: J. v. Aarst, N. van Daalen, R. H. Geskes, Ir. J. de Ruiter.

Juridische Commissie: Mr. L. R. J. Ridder van Rappard, H. G. Maagendans.

Commissie van Redactie: W. Assink, H. G. Maagendans (wnd.red.).

Commissie voor de bibliotheek: H. G. Maagendans, vacature.

Commissie onderwijs bijenteelt: R. H. Geskes, C. Pater Jzn. H. v. Gool en Ir. J. J. Pettinga (adviseurs).

Commissie Nationale Honingtentoonstelling: W. Assink, R. H. Geskes en C. Pater Jzn.

In de onderstaande organisaties en commissies hebben voor onze vereniging de daarbij genoemde leden zitting:

Het Landbouwschap afd. Bijenteelt; de Stichting Bedrijfsraad voor de Bijenhouderij in Nederland; de Stichting Ambrosiushoeve: Mr. L. R. J. Ridder van Rappard (plv. Drs. P. C. Muntjewerf); W. Assink (plv. R. H. Geskes); H. G. Maagendans (plv. M. W. v. d. Meulen); J. Fluyt (plv. H. A. Habers); C. Pater Jzn. (adviseur)

Bestrijdingsmiddelencommissie van het Landbouwschap: H. G. Maagendans.

Bestrijdingsmiddelencommissie van de afd. Bijenteelt van het Lbs: H. G. Maagendans, R. v. d. Hul, C. Pater Jzn.

Contactcommissie Tuinbouw-Bijenteelt van het Lbs. C. Pater Jzn.

Commissie Honingbesluit van de afd. Bijenteelt van het Lbs. H. G. Maagendans, vacature.

Komkommercommissie van de afd. Bijenteelt van het Lbs. R. H. Geskes, H. G. Maagendans, W. H. van Mourik, C. Pater Jzn.

Landbouwmanifestatie Flevohof: In de werkkommissie van de Stichting Bedrijfsraad heeft zitting voor onze vereniging: H. G. Maagendans.

Adviescommissie T.N.O.: H. G. Maagendans.

Verkorte notulen

van de H.B.-vergadering gehouden op 9 oktober 1976 in het Bijenhuis te Wageningen, aanvangende te 10.15 uur.

Aanwezig Mr. L. R. J. Ridder van Rappard, voorz. en de HH. W. Assink; J. A. v. Ee; J. Fluyt; R. H. Geskes; R. v. d. Hul; J. A. Krabbenborg (alleen v.m.) H. G. Maagendans; M. W. v. d. Meulen (alleen n.m.); B. Meijerman; W. H. v. Mourik; Drs. P. C. Muntjewerf; C. Pater Jzn.; Ir. J. J. Pettinga; P. H. Ramakers. Afwezig wegens ziekte de Hr. B. Th. Kinkelaar en verinderd de HH. H. A. Habers en P. J. A. v. d. Looij.

Voorz. heet de aanwezigen welkom en stelt de notulen van de vergadering van 19 augustus j.l. aan de orde. Naar aanleiding van het verslag vraagt de Hr. v.d. Hul of afd. Wageningen is ingelicht over het plaatsen van een bijenstal op het terrein van het Bijenhuis. Hr. Krabbenborg heeft voorz. Kraai mondeling ingelicht en daarop nog geen nieuw verzoek ontvangen.

De Hr. Muntjewerf zegt dat hij in de groepsvergadering vragen heeft gehad over het rapport Kraaikamp. Hij meent dat het rapport gekuist aan de leden moet worden doorgegeven, alleen al om te voorkomen dat de leden een verkeerde indruk krijgen en de gedachte zal post vatten dat er iets verborgen wordt gehouden.

Voorz. voelt ook niets voor verdoezeling. Heeft hetzelfde reeds aan Kraaikamp gesuggereerd, waarvoor deze niet toegankelijk bleek. Heeft geen bezwaren tegen het zakelijke, hoewel ook niet altijd juist (zie de voorraadvorming) maar tegen het treden in het beleid.

De Hr. Muntjewerf. Beperkte publicatie wekt de schijn van achterhouding van gegevens. Voorz. Enkele punten vallen volkomen buiten de opdracht en vormen dus geen punt van overweging. De Hr. Fluyt stelt de vraag wat verstandiger zou zijn het rapport publiceren of helemaal niet, wat dan wel teleurstellend voor bepaalde groepen zal zijn. Hr. Maagendans of rapport en tegenrapport. Hr. Muntjewerf: In ieder geval geen uittreksel maken. Hr. v. Kraaikamp vragen of hij bereid is op grond van aanwijzingen uit het H.B. het rapport te kuisen. Indien de Hr. Kraaikamp daartoe bereid is kan het daarna met een toelichting van de zijde van het H.B. in de Alg. Verg. worden gebracht.

Er zal een brief van het H.B. aan de Hr. v. Kr. uitgaan met aanduiding van de punten die niet binnen de opdracht zijn en met het verzoek deze daaruit te verwijderen. Hr. Muntjewerf wil dat wel wat soepeler stellen omdat de opdracht destijds ook niet zo strak was gesteld. Hij heeft trouwens het rapport wat anders geïnterpreteerd en meende daaruit te lezen dat vernieuwing op verschillende punten wel nuttig kon zijn. Voorz. gaat nogmaals uitvoerig in op het rapport en zijn bezwaren daartegen, wat overigens geen nieuwe gezichtspunten opent, Conclusie: Hr. v. Kraaikamp vragen rapport te ontdoen van opmerkingen die buiten zijn opdracht vallen. Er ontstaat - nog steeds bij het punt notulen - een uitgebreide discussie over de doelstelling van de vereniging. Het punt algehele service - met de inzichten daaromtrent van voor- en tegenstanders wordt nogmaals uitvoerig door de voorz. uiteengezet. Het is een van de voornaamste uitgangspunten van het verenigingsbeleid. Wij verzorgen alles ondanks de concurrentie. Uit de brief aan de Hr. v. Kr. zou moeten blijken dat wij bereid zijn de zakelijke argumenten naar voren te brengen indien hij het rapport in die geest wil omwerken.

De Hr. v. d. Hul wijst op het nieuwe verenigingsrecht wat consequenties voor de afd. zou inhouden. Dit is

nog niet bekeken. Er is een overgangstijd van twee jaar. Het heeft de aandacht van het D.B. De notulen worden omgewijzigd goedgekeurd.

Er is een brief van de secr. van de afd. Arnhem ingekomen waarin hij het z.g. pensioenfonds bespreekt en meent dat de Hr. Holleman daaruit toch een uitkering moet hebben. Alle reeds bekende argumenten passeren weer de revue. Het is geen pensioenfonds. Als dit zo was zouden wij moeten herverzekeren, wat we niet kunnen betalen. Het is een potje voor schrijvende en bijzondere gevallen. De Staat zorgt tegenwoordig voor pensioen. Zijn meetellende dienstjaren zijn niet voldoende. Als er sprake zou zijn van een bedrijfspensioen zou ons personeel vallen onder bedrijfsgroep 25. Deze bedrijfsgroep kent geen pensioenfonds. De accountant zal zich hierin nogmaals verdiepen. De Hr. Mijerman. De leden betalen f 1,—. De Hr. Groenveld krijgt hieruit een uitkering. Holleman moet dat ook hebben. Het H.B. besluit afwijzend. De Hr. Muntjewerf spreekt over de te volgen procedure bij het gesprek met de voor de middag opgeroepen kandidaten voor de part-time functie. Voorz. Het gebruikelijke gesprek voeren, nog geen beslissing nemen, eventueel eerst antecedentenonderzoek doen.

Bij het punt mededelingen omtrent de EEG-regeling leest voorz. een in het frans gestelde brief voor waarvan de vertaling luidt:

Voorstel met betrekking tot de toewijzing van de steun aan bijenhouders.

1. De gelden van de Gemeenschap bestemd voor de uitvoering van deze hulp zijn gestort op een afzonderlijke rekening van het ministerie van landbouw van iedere lidstaat;
2. Het ministerie van landbouw keert die gelden aan de bijenhouders uit door tussenkomst van een landelijke federatie van bijenhouders (Bedrijfsraad, vert.) De bijenhouders zijn verplicht om door ondertekende verklaringen hun aantal volken op te geven aan de landelijke federatie en de officiële stukken over te leggen, die in de verschillende landen van hen zullen worden verlangd.
3. Zowel de Gemeenschap als de regeringen zullen de noodzakelijke controle houden.
4. De landelijke federaties van bijenhouders kunnen in hun algemene vergadering besluiten om een deel van de gelden te besteden voor acties die in het algemeen belang kunnen worden ondernomen voor de productie, de techniek, de handel en activiteiten op het gebied van organisatie en onderlicht.
5. Voor wat het aantal volken betreft is in de eerste plaats de hierbij gevoegde enquête gehouden door de C.O.P.A. maatgevend.
6. Bij het overmaken van de gelden dienen de kosten voor administratie beperkt te blijven. Zij mogen de normale tarieven voor dergelijke zaken niet overschrijden.
7. Als van de beschikbare middelen na de verdeling van de steun aan bijenhouders nog geld overblijft, kan dit met toestemming van het ministerie van landbouw en de federatie van bijenhouders worden aangewend voor activiteiten van algemene aard, genoemd onder punt 4.

De onder punt 5 genoemde enquête gaat voor ons land uit van 9400 imkers met een gemiddeld aantal van 7 volken en een totaal van 70.000,—.

In aansluiting hierop vestigt Ir. Pettinga de aandacht op het Persbericht no. 357 dd. 6 okt. '76 met betrekking tot het behandelde in de Raad van E.E.G.-Ministers (Landbouw) waarin is vermeld omtrent „Steun aan houders van Bijenvolken” „Aan het einde van de

Raadszitting kondigde de Commissie steunmaatregelen aan voor de houders van bijenvolken. Voor het jaar 1977 zal een hoeveelheid suiker in gedenuceerde vorm ter beschikking worden gesteld. Voor dit jaar is een dergelijke beschikbaarstelling niet goed meer mogelijk. Daarom is voor 1976 tot een financiële vergoeding besloten, die via de ministeries van landbouw onder de houders van bijenvolken verdeeld zal worden.”

Bij de aanwijzing van personen voor de bestuursperiode van het Lbs, afd. Bijenteelt — periode van 1 jan. '77 tot 31 dec. '78 wordt besloten de Hr. Kinkelaar in verband met zijn langdurige ziekte te vervangen door de Hr. Muntjewerf.

Vervolgens heeft het H.B. een uitvoerig informatief gesprek met een viertal kandidaten voor de vacature ontstaan door het vertrek van de Hr. v. d. Weert, die door een part-time functionaris moet worden vervuld. Besloten wordt de definitieve beslissing te nemen in de volgende H.B.-vergadering op 9 december a.s. De Hr. v. Mourik zal intussen de financiële kant bekijken. In deze vergadering zal ook een definitieve voordracht voor de nieuwe voorzitter worden opgesteld. Gedacht wordt over het laten varen van de alfabetische voordracht. In dat geval valt de eerste plaats toe aan de Hr. Muntjewerf en de tweede aan de Hr. Speelziek. Voorz. zal hierover nog telefonisch contact opnemen met de Hr. Speelziek.

Omtrent de voorstellen van Commissie Handel over aanschaf van machines enz. zegt voorz. dat dit op grond van een eerder genomen principebesluit door het H.B. kan worden afgehandeld. Hr. v. Mourik: De investering is ruim f 10.000,— met een jaarlijkse afschrijving van rente en investering van f 26.00,— berekend over 10 jaar. De besparing op arbeidskosten wordt berekend op 10%, waar bij komt de betere kwaliteit van het gereede product. Wat betreft de plastic voerbakken blijken de prijzen nu aanmerkelijk hoger te liggen. Eerst nog maar eens bekijken. Overigens verenigt het H.B. zich met het voorstel tot aanschaf van machines.

Rondvraag: De Hr. v. d. Hul vraagt naar de omzetcijfers. De Hr. v. Mourik. Tot juli lagen die gemiddeld 46% hoger. Voor kasten 80% De Hr. v. d. Meulen heeft klachten gekregen over het gebrek aan voortgang in de onderhandelingen over de E.E.G. steun. Hierop kunnen wij weinig invloed uitoefenen. Te 17.10 uur sluit de voorz. de vergadering.

Besluitenlijst

Met de Hr. v. Kraaikamp zal contact worden opgenomen om de passages die betrekking hebben op het beleid en niet binnen de opdracht vallen uit zijn rapport te verwijderen.

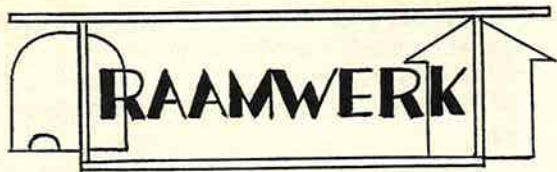
Het H.B. besluit afwijzend op een voorstel de Hr. Holleman een uitkering uit het fonds voor bijzondere gevallen toe te kennen.

Het H.B. verleent machtiging tot aankoop van een kolom-boormachine en een hoekvertandingsmachine met de daarbij behorende hulpstukken.

Oorlog op de Veluwe

Door een misverstand is bij het nog al omstreden artikel onder bovengenoemde titel verzuimd de naam van de schrijver te vermelden. Het oorlogsverslag werd geschreven en ingezonden door de Hr. W. Vermeulen, Rijksweg 70 te Voorthuizen.

Bijen in de Rechtszaal

Ook zonder dressuur blijft het mogelijk dat de bijen op roof uitgaan. Zo kon het gebeuren dat de sinds 1764 vanuit (Spaans) Florida naar Cuba geëxporteerde bijenvolken door de suikerplanters nagenoeg geheel werden uitgeroeid, omdat zij volgens hen veel te grote hoeveelheden van de kostbare zoetstof zouden hebben ge-roofd.

Anderzijds werden aan het eind van de vorige eeuw in de omgeving van Nantes (Frankrijk) door slimme imkers grote bijenstanden geplaatst om de aldaar gevestigde suikerraffinaderijen stelselmatig en uiterst deskundig door de bijen te laten beroven. Volgens een verslag uit die tijd kwamen de bijen in dichte zwermen op de suikerstroop af en aten daar zoveel van dat zij nauwelijks meer konden kruipen, laat staan vliegen. Driemaal per dag werd deze dikke laag insecten overgoten met kokend water, bijeengeveegd en met manden vol naar de kookpannen gebracht om op die manier de verloren suiker terug te kunnen winnen! Nog in juli 1963 vermeldt Steirischer Imkerbote een bericht uit Die Biene, dat het kantongerecht in Gelsenkirchen een besluit van de gemeente Castrop-Rauxel nietig verklaarde, waarbij verhinderd moest worden dat de bijen de marktkooplieden en hun klanten lastig vielen door zich onder irriterend aan- en afvliegen van de koopwaar meester te maken. De rechtbank motiveerde haar uitspraak met de opmerking, dat suikerbakkers en huisvrouwen zich nodeloos bang maakten, want dat zuigende bijen niet steken en zij afgezien daarvan ook niets in die richting zullen ondernemen als zij niet aangevallen worden. Bovendien is een honingbij een zuiver insect, in tegenstelling tot vliegen en wespen die ook op aas zitten. Men kan de bijen nu eenmaal niet voorschrijven hun haaldrift te beteugelen. Daarom moet de mens zich de wijste tonen en het suikergoed onder glas uitstallen, iets waarvan de rechtbank dan ook maar tegelijkertijd een verplichting maakte! Een daverend compliment voor deze uitspraak: De rechters waren óf terdege geïnformeerd óf er zaten één of meer imkers tussen.

Frederik de Grote ging enkele eeuwen daarvoor nog een stapje verder. Door zijn Bijenverordening van 27 juni 1775, die jaarlijks van de kansel

gelezen moest worden (!), was het de zoetwarenverkopers verboden in hun kraam ook maar één enkele bij te doden, terwijl het aanbrengen van een voor deze nuttige dieren schadelijk bestrijdingsmiddel bestraft werd met vesting- of kerkerstraf tot een maximum van zes jaar.

Daarmee werd hij de eerste wetgever die de bijen officieel in bescherming nam. Weliswaar was men ook voordien wel overtuigd van het grote nut van de honingbij, maar de angst voor de steek won het toch meestal van deze waarderding. Vooral zwermen hebben de mens altijd een heilig ontsag ingeboezemd. Claudius Aelianus (ca. 230 n. C.) vertelt in zijn „Bijzonderheden uit de dierenwereld“, dat de inwoners van de Griekse stad Megara, evenals die van de stad Raucus op Kreta door zo'n menigte bijen werden overvallen, dat zij hun woningen overhaast dienden te verlaten om zich elders te gaan vestigen. En wie kent niet de alarmerende berichten over de moordlustige Braziliaanse bijen in Amerika, die onze kranten regelmatig publiceren.

Daarnaast wordt die gevreesde steekvaardigheid van bijenvolken door de mens van tijd tot tijd ook uitgebuit. Tot een recent verleden (Vietnam) zijn talloze verhalen bekend over de rol die de bijen onvrijwillig gespeeld hebben bij de oorlogvoering, en veelal met groote succes.

Stond het dier, dus ook bij in het oude Egypte en bij de Germaanse volken in Europa over het algemeen in hoog aanzien, sinds de Volksverhuizing kreeg de idee dat de mens superieur is aan zijn dierlijke medeschepselen de overhand en werd op hen de Lex Talionis — het oog om oog, tand om tand — veelvuldig toegepast. Dat deze opvatting tot in onze tijd gehandhaafd bleef blijkt uit het feit dat dieren, die een mens gedood of ernstig letsel hebben toegebracht, zonder vorm van proces d.i. zonder enige bedenking worden afgemaakt.

Uit de middeleeuwen is een proces bekend, waarbij de bijen als beklaagden ter verantwoording geroepen werden door de rechtbank, in dit geval de schepenbank van de stad Worms. Het betreffende volk werd ter zitting gedaagd en hoorde al zoemend de aanklacht en het vonnis aan. Zij hadden een klein kind dusdanig gestoken dat de dood er op volgde. Verzachtende omstandigheden konden natuurlijk niet worden aangevoerd, zodat de korf resoluut werd opgepakt en zonder pardon in een door de beul op het marktplein gestookt vuur geworpen.

Voelt de mens zich boven de bij verheven, het omgekeerde is eerder waar. Een komische illustratie daarvan vormt het voorval, dat plaatsvond in een Nieuwzeelandse stad en door Die Bienenpflge (dec. 1972) geciteerd werd uit Deutsche

Imkerführer. Tijdens een proces was een welbespraakt advokaat al geruime tijd bezig aan een gloedvol, maar veel te lang durend pleidooi.

Opeens daalde vanaf de zoldering een honingbij naar beneden en stak de weledelgestrengde heer plompverloren in zijn achterste. De rede-

naar kon een kreet nauwelijks onderdrukken, greep met pijnlijk vertrokken gezicht naar de getroffen plek en vergat verder te spreken, uiteraard tot grote opluchting van rechters en publiek.

Chr. Maillie, Zutphen

100 jaar Landbouwvoorlichting

(Ir. J. J. Pettinga,
consulent in alg. dienst
voor de bijenteelt).

VOORLICHTING OVER DE BIJENHOUDERIJ

Evenals bij andere onderdelen van het boerenbedrijf kwam ook de voorlichting aan de bijenhouders zeer geleidelijk op gang. Enkele jaren geleden is in Joego-Slavië en Oostenrijk het feit herdacht, dat de Sloweë Anton Janscha, naar Wenen gekomen voor een opleiding tot illustrator, door keizerin Maria Theresia werd aangesteld als instructeur voor de bijenhouders – in feite de eerste voorlichter ter wereld.

Honderd jaar later begonnen de getimmerde houten kasten de veel gebruikte holle boomstammen („Klotbeuten“) en de gevlochten korven van stro of wilgetenen te verdringen. Zowel in Engeland, de Verenigde Staten als in de Duits sprekende landen werd door vooraanstaande, liberaal („progressief“) denkende figuren veel gedaan om ook de bijenhouderij te stimuleren en te moderniseren.

In de U.S.A. vond dominee L. Langstroth dat wanneer de bijenruimte een afstand bedroeg van 7-9 mm tussen raampjes en kastwanden, deze niet langer aan elkaar vastgebouwd of vastgekit werden. In de Duits sprekende landen waren het landjonkers, geestelijken (b.v. Dzierzon, een Poolse pastoor in het Pruisische Silezië) en onderwijzers, die actief waren. Ze begonnen met de uitgifte van vaktijdschriften en organiseerden congressen voor alle Duits sprekende geïnteresseerden in de bijenteelt. Eén van de trouwe bezoekers van deze congressen was Johann Gregor Mendel uit Brno (toen Brünn geheten).

Hoe ging het toen in ons land ?

Vrijwel alle bijenvolken werden 100 jaar geleden nog gehouden in korven. De bijenhouders („imkers“) woonden meest op de zandgronden en brachten in het voorjaar hun volken voor een goede en snelle ontwikkeling naar de kleigebieden voor de dracht op wilg, fruit, paardebloem, herik, klavers en linde. Vermeerdering vond plaats door zoveel mogelijk zwermen te huisvesten in lege korven. In de tweede helft van juli werden de bijenvolken thuis gehaald en bij de boekweitvelden geplaatst. Daarna kwam de struikheide in bloei; die was overal, op allerlei bodemtypen (hoge en lage zand- en veengronden, vochthoudend als vochtdoorlatend). Het weerrisico ten aanzien van de nectarafscheiding was veel geringer dan nu. Ook

kende men toen in de bijenhouderij „contractproductie“; er waren arme zandboeren, die op de Veenendaalse bijenmarkt (derde dinsdag in juli) zwermen in korven kochten met geleend geld van de honinghandel; deze voorschotten werden verrekend met de aflevering van het ruwe produkt na de heidedracht.

Pioniers in Nederland

Ook in Nederland waren er onder de bekende groep van bevorderaars van de Landbouw, die aandacht aan de bijenhouderij schonken. Ze lazen en vertaalden buitenlandse leerboeken. Enkelen oriënteerden zich in het buitenland en kozen de moderne bijenteelt als beroep.

Voorbeeld: de bekende H. A. Beil te Dinxperlo, die eind vorige eeuw Duitse kasttypen importeerde en propageerde. Anderen richtten zich op Engeland. Uit de door Kelting in Santpoort geïmporteerde W.B.C.-kast ontstond de later in Nederland genormaliseerde Simplexkast; nog altijd zeer veel in gebruik.

Nog net in de vorige eeuw (1897) valt de oprichting van de Vereniging tot bevordering van de Bijenteelt in Nederland, eerst met provinciale, later met plaatselijke afdelingen. Zij beijverde zich sterk voor de aanstelling van een „Wanderlehrer“, iemand, die door het gehele land voorlichting en instructie zou geven.

Als zodanig werd in 1905 met subsidie van het Ministerie van Landbouw, Handel en Nijverheid aangesteld de Brabantse landbouwonderwijzer Leon van Giersbergen. Hij was een „Wanderlehrer“ in de ware zin van het woord en zeker geen „wandelleraar“, zoals de vertaling ten onrechte werd gebruikt. Per trein en fiets verplaatste hij zich iedere week door Nederland. Een actieradius die wij nu vergeten zijn, maar die de huidige per auto benadert. Dat is ook op te maken uit zijn voor die dagen ruime reiskrediet.

De voorlichting toen

In de eerste tientallen jaren van deze eeuw was dat vooral de propaganda voor en de begeleiding van de overgang van de z.g. vaste bouw (in korven) naar de losse bouw (in kasten). Daarbij kwam het gebruik van de honingslinger (centrifuge) in plaats van de honingspers.

Om het produkt uit de korven beter en hygiënischer

te kunnen verwerken en om minder afhankelijk te zijn van particuliere opkopers, werden plaatselijk verwerkingsbedrijfjes gesticht als coöperatieve zemerijen (zemen is het zuiveren van honing door zeven en afschuimen). Deze instellingen hebben door het gehele land bestaan en zijn van lieverlee geconcentreerd. Uit de laatste overgeblevene is de huidige B.V. Honingzemerij „Het Zuiden” te Boxtel voortgekomen.

De bijenweide toen en nu

Honderd jaar geleden was de struikheidehoning nog hét produkt van de eigen bijenteelt. Het werd als raathoning en als pershoning verkocht. Door de tixotrope (gelatineachtige) eigenschap liet deze raathoning zich goed behandelen en verkopen in de vorm van losse stukken (geen smeerbeel).

Door de ontginning van de heidevelden ging deze dracht achteruit; pas na de laatste oorlog ging ze vrijwel verloren, ook omdat op de overgebleven velden geen beheer werd toegepast, de grondwaterstand in de omgeving sterk werd verlaagd en de veenheiden verdwenen door de turf (strooisel) winning.

Er voor in de plaats kwam een cultuurlandschap, niet minder gunstig voor de bijen; zeker niet als men overging op kasten. De weilanden stonden vol paardebloem, witte klaver en andere bloeiende planten; tussen het graan stond korenbloem, er werden klavers geteeld en de kleine percelen en landwegen waren omgeven door vele wallen en greppels met wilgen, vuilboom, frambozen, bramen en andere belangrijke drachtplanten. Al deze gewassen worden nu node gemist.

Ook in de Veenkoloniën kon men toen goed bijenhouden: de korenbloem en de klaver stonden op vochthoudende grond. In de kleigebieden was de herik nog altijd talrijk in de graanakkers, de boomgaarden breidden zich uit, de grienden ook en de weilanden waren rijk aan klavers. In de zeekleigebieden kenden men nog de koolzaadteelt en een omvangrijke zaadteelt (b.v. radijs).

Door de sterke vereenvoudiging van de bouwplannen, de grondige onkruidbestrijding met chemische middelen, de zware stikstofbemesting van de weiden, de drooglegging van de laaggelegen gronden (verdwijning van de grienden) en het opruimen van wallen en greppels in ruilverkavelingen is deze ideale toestand na de laatste oorlog helaas voltooid verleden tijd geworden.

De ontwikkeling tussen 1920 en 1950

In deze periode werd, vooral door toegepast onderzoek, de betekenis van de bijen voor de bestuiving van gewassen, vooral in de fruitteelt, beter onderkend en gepropageerd. De heer Van Giersbergen ging in 1919 over in overheidsdienst als Rijksbijenteeltconsulent. Naast hem werd in 1919 de heer ir. A. Minderhoud eveneens aangesteld als adjunct-consulent, twee jaar later als consulent.

Een begin werd gemaakt met de opleiding van onderwijzers als leraar bijenteelt, voor een z.g. aantekening op de lagere acten S en T. Doel van de cursussen aan de bijenhouders was de bestaande imkers meer achtergrondkennis te verschaffen, nodig voor de overgang op de losse bouw, d.w.z. het gebruik van houten kasten. Tegen 1940 kwamen daar spoedopleidingen voor fruitteelers bij (thans z.g. cursussen voor beginners).

Het aantal organisaties breidde zich uit: In het zuiden ontstonden aparte bonden van bijenhouders als onderafdelingen van de gewestelijke R.K. Boerenbonden; elders stichtte men de Algemene Nederlandse Imkersbond.

Opvallend is de sterke uitbreiding van het aantal imkers in de dertiger jaren en in de oorlog. In de

crisisjaren werd de bijenhouderij gezien als een hobby, die geen geld kostte, maar eerder iets bracht. Ook de bebouwing op het platteland met grote groentetuinen gaf voor de plaatsing van bijenvolken niet de problemen, die we thans kennen. De uitbreiding in de oorlog, bij schaarste aan alles, spreekt voor zich. Zelfs de extra toewijzing van tabak aan bijenhouders was voor velen aanleiding als bijenhouder geregistreerd te staan.

De periode 1950 - 1970

De Vereniging tot bevordering van de bijenteelt in Nederland (de landelijke) ging na de Tweede Wereldoorlog nauwer samenwerken met de drie, aan de katholieke standsorganisaties gelieerde bijenhoudersbonden. Een overlegorgaan, de Bedrijfsraad voor de Bijenhouderij, werd opgericht. De eveneens voor de Tweede Wereldoorlog opgerichte Algemene Nederlandse Imkersbond, met vele leden in het midden van ons land, hield zich hiervan en ook van de later opgerichte afdeling Bijenteelt van het Landbouwschap, afzijdig.

In samenwerking met het Ministerie van Landbouw werden door de Bedrijfsraad twee onderzoekinstellingen gesticht: Een Instituut voor Bijenonderzoek te Wageningen o.l.v. dr. ir. A. Minderhoud en een Proefbijenstand o.l.v. ir. J. Mommsers.

Opvallend en zelfs verontrustend in deze periode was de grote teruggang van het aantal bijenhouders en ook van het aantal bijenvolken.

Hoofdoorzaken waren het geheel verdwijnen van vele drachtbronnen (vnl. cultuurgewassen en de onkruiden hierin), het veranderde woonpatroon (flats in plaats van ééngezinswoningen met diepe achtertuinen) en andere mogelijkheden voor vrijetijdsbesteding.

De vraag naar bijenvolken voor de bestuiving van gewassen onder glas zoals agurken en aardbeien, nam sterk toe. Voor een goed resultaat van deze volken voor de bestuiving moest veel onderzoek en voorlichting worden verricht.

De bestrijding van de in de oorlogsjaren in België alom verspreide mijtziekte (acariose) eiste ook in ons land, vooral in de grensstreken, sterke maatregelen. Een speciale bijenwet en uitbreiding van het consulentchap te Tilburg met regionaal werkende assistenten waren hiervoor noodzakelijk.

De huidige tijd

Opvallende veranderingen in de Nederlandse bijenteelt van de laatste jaren zijn de sterk toegenomen belangstelling voor de bijenhouderij als „natuursport” (een betiteling van wijlen E. Heimans) en de veel betere beveiliging voor vergiftiging bij het gebruik van bestrijdingsmiddelen. De sterke vergrijzing onder de imkers (ook internationaal een feit) werd opgevangen door een sterke toeloop van nieuwe imkers uit jongere leeftijdsklassen en daarbij zeer grote animo voor het volgen van cursussen om de praktijk en de theorie van het bijenhouden onder de knie te krijgen.

Maar problemen blijven er wel. De vroeger zo rijke bijenweide krijgen we niet terug; de imkers moeten hun volken veel beter spreiden over het landschap en het bestemmen van bijenvolken voor bestuivingsarbeid brengt nog altijd risico's mee en „kost” bijen (d.w.z. de slijtage is vaak veel groter dan de aanwas van bijen).

Ook het eigen onderzoek en de eigen voorlichting doen hun best een zo groot mogelijke bijdrage te leveren aan het in stand houden van de vaderlandse bijenteelt. Het houden van bijen moet aantrekkelijk blijven in het belang zowel van onze cultuur als van de natuur.

De lezer schrijft

BIJENPRAAT

Er gaat bijna geen dag voorbij of ik wip even over naar de tuin van goede vrienden op een 50 meter afstand van huis, waar sinds een paar jaar enkele van mijn volken een plaatsje hebben gevonden.

Ze doen het er goed maar, al zouden de resultaten minder zijn, het belangrijkste is dat ik in die tuin een apart wereldje heb gecreëerd dat van mij en de bijen is.

Hier vertellen de rijen waaierende bijen me in de avond het verhaal van de die dag verzamelde oogst en in de warme middagzon klinkt het dartel gezoem van de invliegers me als muziek in de oren.

Weliswaar verdwijnt na een uiterst pijnlijke steek in het gezicht elke gelukzalige gedachte en plof je ontnuchterd terug in het dagelijkse leventje, maar het blijft een apart wereldje waar de wederzijdse aanhankelijkheid tot volle ont-plooiing komt.

Einde juli heb ik de laatste zomerhoning afgenomen die duidelijk verschilt in smaak en kleur van de eerder geslingerde zomerhoning waarin de klaver overheerst.

De bijzonder aromatische smaak van de late zomerhoning heb ik te danken aan een lange rij *Ligustrum Vulgare* waarmee een sportvelden-complex is omgeven en waarin het tijdens de bloei gonst van de bijen.

In juli heeft het restant van de grotendeels verdroogde klaver geen rol van betekenis kunnen spelen.

Na het afnemen van de zomerhoning hebben alle volken 3 tot 4 kg suiker opgelost in water gekregen waarna opnieuw de honingbakken zijn geplaatst voor de, vroeger dan vorig jaar, in bloei komende *Symphoricarpos*. Toch heb ik de honingbakken met enige schroom geplaatst want toen ik in de broedbakken de stand van zaken opnam bleek maar weinig van de gevoerde suiker te zijn overgebleven. Voortdurend attent zijn leek niet misplaatst.

De moertjes hebben het hele jaar door minimaal 20 broedkamerramen tot hun beschikking in welke ruimte met een variant op de Snelgrove-methode geweldige volken zijn te kweken.

Volk 1 bleek ook dit jaar het predikaat volk „één” met recht te dragen. Op 7 juli stond het jonge moertje te boek voor 13 broedkamer-

ramen „plank broed” + 5 honingkammeraampjes goed belegd. De stammoeder boven het Snelgrove-bord (de aflegger) had het toen tot 8 ramen broed gebracht. Met zulke volken kan een late dracht haast niet mislukken. In totaal werd geslingerd 86 pond waarvan in mei 18 (fruit/Esdoorn/Wilg), juni 53 (Klaver/Esdoorn/Cotoneaster) en de resterende 15 pond hoofdzakelijk van de liguster. Er werd ook flink gebouwd. Dit volk bracht het tot 8 honing- en 5 broedkamerformaat vellen **gewapend** kunstraat perfect uitgebouwd. Gewapend kunstraat is bij de aanschaf duurder dan de zelf te verzorgen raampjes, maar ik vind het uiteindelijk resultaat bijzonder goed en ik heb nog nooit plezier kunnen beleven aan het zelf insmelten van kunstraat. Wellicht ligt er voor de afd. Handel een taak om via speciale aanbiedingen het gewapend kunstraat onder de aandacht te brengen van de vele nieuwe leden.

Maar terug naar de praktijk.

Ik weet niet hoe het uw bijen deze zomer met de welhaast tropische omstandigheden (waarover later meer) is vergaan, maar toen de volken neiging vertoonden tot baardvorming heb ik de honingbakken zo ver naar achteren geschoven dat er aan de voorzijde een ventilatiespleet van een paar streep ontstond. Ik heb verder geen baardvorming gesignaleerd tijdens dit eksperimentje, maar wel bij de volken van een collega-imker op dezelfde stand. Wellicht heeft het bijgedragen tot een betere beheersing van het miniklimaat in de kast en de zwermneiging helpen beteugelen.

Dit zijn kleine praktijkhandelingen die je voornamelijk in de buitenlandse literatuur vindt beschreven en die hier geen toepassing vinden tot . . . de klimaatomstandigheden zich zodanig gedragen dat we ons hier (tijdelijk) in een tropische zône wanen.

Het zijn dus kleine handelingen aangepast aan de **natuurlijke** omstandigheden. Zo lijkt mij ook het niet gebruiken van een bovenvlieggat in het droge Zwitserse klimaat een volkomen aan de **natuurlijke** omstandigheden aangepaste werkwijze, maar dat wil niet zeggen dat het in ons natte (vergeef me dit woord) landje geen functie zou kunnen hebben. Aan de overzijde van de grote waterplas is het bovenvlieggat, al dan niet in combinatie met een benedenvliegoepening, volop in gebruik. Beste Jan van de Veluwe,

ik (Hannes uit de Haarlemmermeer) ben hier wat dieper op ingegaan omdat vooral dit jaar weer eens duidelijk is gebleken dat de immen met hun werkterrein buiten één geheel vormen. De handelingen die je als imker verricht behoren in harmonie te zijn met de natuurlijke omstandigheden. Daarom is het zo gewaagd strak volgens schema met een methode te werken of harde uitspraken te doen wat „kan of niet kan”. Imkeren betekent een voortdurend aanpassen aan de meteorologische omstandigheden en attent zijn op de signalen vanuit de volken, zich manifesterend in hun gedrag.

Ik ben opnieuw afgedwaald want ik wilde u juist vertellen dat ik het gloriemoertje uit volk 1 toch, met veel harteer, heb verwijderd, gelet op haar vergevorderde leeftijd. De broedcapaciteit van haar dochter lijkt echter niet minder glorieus te worden.

Dat de uitzonderlijke weersomstandigheden aanleiding kunnen geven tot verrassingen blijkt uit het volgende: Massaai is in augustus witachtig stuifmeel verzameld van de bloeiende aardappelplanten. In de mij bekende literatuur is niets te vinden over enig verband tussen bloeiende aardappelplanten en pollendracht. Wellicht kunnen anderen hierover nadere mededelingen doen.

De laatste dracht voor het figuurlijk slapen gaan is die op de *Symphoricarpos*. Ik heb de volken begin augustus op gelijke wijze in gereedheid gebracht als de heidereizigers plegen te doen.

Tien ramen broed in de bovenste broedbak met in de zijramen open broed, daaronder de resterende ramen broed. Boven het broednest een lage honingkamer zonder rooster.

De droogte en daardoor geringe dracht heeft me parten gespeeld. Aanvankelijk kwam er zo weinig binnen dat de koningin het leggen drastisch beperkte en ik op het punt heb gestaan de honingbakken weer af te nemen en te gaan voeren om de broedaanzet op peil te houden. Rond 10 augustus ging het beter, er werd fanatiek gevlogen en het uitgebreid waaieren in de avonduren was duidelijke taal. In eerste instantie werd alle nektar in de bovenste broedbak opgeslagen en ging het moertje vooral eitjes afzetten in de onderste broedbak. Nu, eind augustus, zijn toch nog enkele raampjes in de honingbak goed gevuld en is een begin gemaakt met het verzegelen, maar wat zich daar onder bevindt is een lust voor het oog.

Volken met een geweldige hoeveelheid broed in alle stadia, volop voer, stuifmeel en dat geeft je als imker een enorm fijn gevoel nu de herfst met rasse schreden nadert.

J. A. Zoet,
Nieuw Vennep.

BOEKBESPREKING

IMKERLICHE FACHKUNDE (DDR)

Deutscher Landwirtschaftsverlag Berlin.

3de geheel herziene druk, uitgave 1975.

545 pag., 330 afbeeldingen, formaat 17 x 23 cm, papierkwaliteit minder dan hier gebruikelijk, prijs echter dienovereenkomstig.

18 prominente „bijologen” van de DDR verleenden hun medewerking aan de samenstelling van dit werk.

Uitvoerige aandacht wordt besteed aan:

- de erfelijkheidsleer en de bijenteelt in dit verband,
- waarnemingen in de imkerij t.a.v. gewichtstoe- en afname, meteorologische aspecten, alsmede de hiervoor benodigde apparatuur;
- de drachtplanten met hun gemiddelde waarden.

Het reizen staat er in toenemende mate in de belangstelling, met het gevolg, dat het „bijenhuis” er niet die centrale plaats meer inneemt als in de andere duitstalige landen; de reiswagen en de vrije opstelling, alsmede de bovenbehandelingskast zijn er kennelijk in opkomst. „Imkerliche Fachkunde” is een 100% oostduits werk; uit de verwijzingen blijkt dat slechts boeken uit eigen land werden geraadpleegd, hetgeen uiteraard blijk geeft van een zekere kortzichtigheid. De enige uitzondering komt voor in het onderwerp „de bijentaal”, waar de naam van ene „v. Frisch” nog even wordt genoemd.

Resumerende mogen we stellen, dat dit werk (DM 32,—) voor de Nederlandse imker, die zijn blik wil verruimen, een verantwoorde aanschaf wordt geacht.

Leverbaar bij: DELTA-VERLAG, Postfach 182, 5300 Bonn-Bad-Godesberg.

(Bij vooruitbetaling per int. postwissel aan het postkantoor).

De DDR telt ongeveer 50.000 imkers met elk gemiddeld 10 volken; de meerderheid bestaat uit vrije-tijds-imkers, professionele imkers komen er echter ook voor, zij het voornamelijk in communaal verband. De doorsnee opbrengst per volk ligt boven de 11 kg.

Het belang van de bijenteelt in de DDR wordt duidelijk gemanifesteerd door een groots opgezet en in uitvoering zijnd ontwikkelingsprogramma voor de bijenteelt van het Ministerie van Land- en Bosbouw en Voedselvoorziening, een overheidsprogramma om jaloers op te worden.

Aan de opleiding, voortgezette scholing en speciale cursussen wordt dan ook de grootste aandacht besteed; de jaarlijkse behoefte aan volwaardig opgeleide imkers bedraagt 25. Bepaalde opleidingen worden voorafgegaan door een scholing in "Marxisme - Leninisme" en „Socialistische bedrijfseconomie", waarvoor het sla-

gen verplicht is wil men de verdere opleiding volgen.

Hoewel dit boek als vakliteratuur alleszins interessant is, staan er enkele aspecten in vermeld, die op zijn zachtst uitgedrukt niet passen in ons levenspatroon.

J. J. Speelziek.

AFDELINGSNIEUWS

STICHTSE IMKERSDAG EN HONINGKEURING VOORBEELD TER NAVOLGING

Wie zoals wij al jarenlang de Stichtse Imkersdag en Honingkeuring meemaakt vraagt zich af waarom iets dergelijks ook in andere provincies geen ingang kan vinden. Het versterkt de band tussen afdelingen en imkers en draagt daardoor bij tot een beter contact en een gezamenlijk optreden. November is ook de geschikste maand voor het houden van een honingkeuring op provinciaal niveau nadat in oktober dan de afdelingen hun keuringen hebben gehouden. Zo was ook de Stichtse Imkersdag en Honingkeuring op 20 november j.l. weer een groot succes. Deze dag werd in Utrecht gehouden en georganiseerd door de afd. Soest e.o. in samenwerking met het hoofdbestuur. Een prima accommodatie, een goede organisatie van het geheel, met een gevarieerd programma. Alle hulde dan ook voor de organisatoren.

Er was op deze dag van alles te zien en te beleven. Men kon de openbare honingkeuring meemaken waardoor men een goede indruk kreeg waarop also gelet werd en hoe de beoordeling plaatsvond. Er was een stand met imkersartikelen die veel belangstelling trok en ook de leetuurstand van het Bijenhuis had ieders belangstelling. Dan niet te vergeten de expositie die de afdeling Soest had ingericht, het werk van de heren Uijterwijk en Veldhuizen Sr met hun medewerkers. Deze kreeg bijzonder veel lof. Daaromheen waren de honinginzendingen gegroepeerd, was, honingkoek en de rubriek experimentele vormgeving waarbij vooral het houtsnijwerk van de heer S. Gouda uit Sprang-Capelle bijzonder werd gewaardeerd.

Levende bijen ontbraken evenmin en waren te zien in de observatiekast en de fraaie vitrine. Keurig vlechtwerk en bijzondere honingsoorten completeerden het geheel. Een leuke verloting was er ook met als hoofdprijs een fraaie W.B.C.-Tuinkast. Tenslotte een groot aantal honinginzendingen waaraan de jury urenlang werk had om alles te keuren. 's Middags om 2 uur begon het officiële programma waarbij de heer van Nieuwenhuizen van de afd. Soest een kort, krachtig en hartelijk welkomstwoord sprak. Daarop aansluitend vertelde de wrnd.-secretaris C. Pater Jzn. enkele actuele zaken inzake verstrekking van goedkopere bijensuiker en de instelling van Nosema Werkgroepen in navolging der Stichtse Nosemawerkgroep die al enkele jaren werkzaam is. Spreker was deze middag Frans Jacobs uit België, voorzitter geweest der Vlaamse Imkersbond en onderzoeker aan de Rijksuniversiteit te Gent. Op sprankelende wijze bracht hij zijn causerie over de Bijen en de Imkers in België. De organisaties in België de werkwijze en de stand van het wetenschappelijk onderzoek. Het Nosemaonderzoek wordt met kracht aangepakt en aan de hand van dia's zette hij dit nader uiteen. Met

enthousiasme ging hij in op de gestelde vragen over de Nosema, mijtziekte en de Carnica's van welk bijenras hij een groot voorstander was. Te vlug was de beschikbare tijd om en velen waren onder de indruk van het betoog van Frans Jacobs.

De honingkeuring zelf

Zoals reeds hierboven gezegd was er een bijzonder grote hoeveelheid honing en imkerij producten ter beoordeling ingezonden.

Meer dan 180 inzendingen moesten door de juryleden de heren Pettinga, Maagendans, Krabbenborg en Duyvetter beoordeeld worden. Er was dit jaar opvallend veel ingezonden in de rubrieken gekristalliseerde honing en wasbodems. Wat minder honingkoek en experimentele vormgeving dan voorgaande jaren. De kwaliteit der honing was over het algemeen goed, alhoewel bij velen de luchtblaasjes in de honing nog al eens problemen hadden gegeven. Ook de Heidehoning gaf enkele keren problemen. De „open keuring", voldeed goed maar was anderzijds voor de jury geen eenvoudige, belasting van hun taak.

De wisselbeker der afdeling Bunnik voor de beste individuele imker werd wederom gewonnen door de heer J. Hulsman uit Nieuwer Ter AA. Hij werd op de voet gevolgd door de heer v. d. Laan uit Emmeloord en de heer Goudswaard te Driebergen. Als beste afdeling kwam Loenen a.d. Vecht uit de bus en verkreeg ook hiervoor de wisselbeker der afdeling Bunnik. Afdeling Soest zat er vlak onder met daarop volgende de afdelingen Driebergen en Bunnik.

De wisselbeker der afd. Soest voor de experimentele inzendingen werd door de aanwezigen toegekend aan de heer Gouda uit Sprang-Capelle. De voorzitter van afd. Soest reikte de prijzen en oorkonden uit en het Hoofdbestuur lid van de prov. Utrecht sprak het slotwoord van deze bijzonder geslaagde dag.

C. Pater. Jzn.

AFDELING WARNSVELD e.o.

In het najaar is in Warnsveld een strovlechtskursus van start gegaan.

Op een filmavond in maart '76 was een enquête gehouden, waaruit bleek, dat er voldoende belangstelling bestond voor zo'n cursus. Het verwachte aantal kursisten werd ruim overschreden (totaal 19).

De heer Veldhoen uit Voorstonden had zich bereid verklaard als cursusleider te fungeren, hetgeen hem zeer goed afgaat. De cursus is begonnen op 18 okt. zal ongeveer 12 avonden in beslag nemen.

Het enthousiasme, waarmee iedereen bezig is, doet vermoeden, dat dit niet de laatste strovlechtskursus is in Warnsveld.

AFDELING KENNEMERLAND Secretariaat HAARLEM

In aansluiting op de cursus beginners in 1975, werd in 1976 een cursus voor gevorderden gehouden o.l.v. onze Bijenteeltleraar de Heer L. HENDRIKSE. Op de maandelijks vergadering 26 November j.l., was de Heer L. BREGMAN, Inspecteur van het Ministerie van Landbouw te ALKMAAR uitgenodigd de diploma's aan de geslaagden uit te reiken.

Met een zeer toepasselijk woord en een cijferwaardering van maximaal 9 en minimaal 7, vertelde de Heer BREGMAN de aanwezigen, dat de Heer HENDRIKSE het zijn cursisten zeker niet gemakkelijk had gemaakt op de eindles met zo'n 145 uitgekende vragen.

In volgorde van cijferwaardering slaagden onderstaanden cursisten: Mevrouw H. F. SUIJLING, de Heeren J. C. R. BERGH, B. HOEGEN, B. D. M. van EMMERIK, P. MUL, J. A. v. d. MIERDEN, J. BUURMEIJER, H. M. KRAMER en H. MARSEILLE.

In verband met het niet aanwezig zijn bij een paar lessen en de eindles van een 8-tal niet-geslaagden (reden vacaties enz.), wilde de Heer BREGMAN wel de mogelijkheid open stellen, ook deze 8 de kans te geven a.s. voorjaar alsnog examen te doen, mits dit vooraf aan bovengenoemde Inspectie wordt aangevraagd.

Na de pauze vertoonde de Heer J. BERGHUIS een serie dia's van de KENNEMERDUINEN, van de laagbijdgrondse (in de goede zin van het woord) geschooten dia's al kruipende door het vochtige Kennemerlandse struweel, had hij werkelijk zeer bijzonder geslaagde opnamen gemaakt van minuscule kleine bloempjes, zwammetjes en paddestoelen in alle mogelijke kleuren, welk een wonder der natuur ontvouwde zich aan de ogen der aanwezigen, een welverdiend applaus werd hem dan ook van harte gegund. Hierna volgde nog een kleine toelichting op het invullen van de enquête-formulieren van de Heer Drs. P. C. MUNTJEWERF. Om ± 23 en een half uur sloot de Voorzitter deze wederom bijzonder geslaagde avond. P. BOOD, Secretaris.

AFDELING LOENEN a.d. VECHT

Deze afdeling vierde op 7 dec. j.l. het 25 jarig bestaan met een gezellig samenzijn. Voorzitter W. Nijman gaf een terugblik over deze 25 jaar en hoe de afdeling op 29 november 1951 het levenslicht zag met 7 leden wat nu uitgroeit tot 45 leden. O.l.v. ceremoniemeester dhr. v. d. Linden werd het een gezellige en „smaakvolle” avond waaraan meerdere leden hun medewerking gaven. Hoofdbestuurslid C. Pater. Jzn sprak de jubilerende afdeling toe en reikte aan voorzitter Nijman de Ere-Medaille van onze Vereniging uit. De heer J. Lamme, mede-oprichter en 25 jaar lid en stille kracht op de achtergrond, kreeg de Verenigingsspeld opgespeld. Tot slot een diavertoning door mej. Jasperse en de heer Hulsman. C.P.

AFDELING BONNIK-HOUTEN e.o.

Op 23 november j.l. werd een zeer goed bezochte najaarsvergadering gehouden. De contributie werd vastgesteld voor gewone leden op f 42,50. Met algemene stemmen werd een voorstel van enkele leden aangenomen om 65-plussers f 14,— korting op de contributie te verlenen. Gastleden betalen f 15,— incl. het afdelingsorgaan Bijennieuws. Zij moeten dan wel LID zijn in een andere afdeling. De heren van Os en v. d. IJssel spraken over hun goede ervaringen bij de Vrienden van Ambrosius. Bert Kooy sprak over het

Nosema-symposium te Merelbeke in België. Alle aanwezige leden gaven hun volken op voor onderzoek en inventarisatie door de Stichtse Nosemawerkgroep. Besloten werd ook een 1 of 2 daagse excursie te maken in april naar België (bijteeltonderzoekcentrum te Gent e.o.).

Medio januari begint een beginnerscursus Bijenteelt in de afdeling en een cursus teelt van klein fruit en een strovlechts cursus te Harmelen. Men kan zich nog voor deelname opgeven via tel. 03405-1305. C.P.

AFDELING BOMMELERWAARD

Op 30 november j.l. hield ons afdelingslid, de bioloog H. H. W. Velthuis uit Well die zich reeds gedurende vijftien jaar aan de Universiteit van Utrecht bezig houdt met onderzoek naar het gedrag der bijen, een buitengewoon interessante lezing met dia-vertoning over DE ROL VAN DE KONINGINNESTOF IN HET BIJENVOLK.

Tijdens de daaraan voorafgaande ledenvergadering werd besloten de afdelingscontributie met ingang van 1 januari 1977 te verhogen van f 25,— tot f 35,— per jaar.

Op dinsdag, 25 januari 1977 zal de heer Hans van de Post uit Oegstgeest zijn film VAN IMKERS EN BIJEN vertonen in het gebouw van de Stichting Orion, Nieuwstraat 6 te Zaltbommel. De voorstelling, die om 20.30 uur aanvangt, is voor iedere belangstellende toegankelijk. Op deze avond zal er een tentoonstelling worden ingericht van de werkstukken, die de deelnemers aan de cursus Korvenvlechten voor beginners hebben vervaardigd.

In februari a.s. gaat een cursus Bijenteelt voor beginners van start te Bruchem onder leiding van de heer E. Klep uit Maasbommel.

Met ingang van 8 december j.l. wordt het secretariaat van onze afdeling, dat sedert februari van dat jaar werd waargenomen door mevrouw P. Kroes-Natzijl, beheerd door de heer G. van der Linden, Waaldijk 13 te Zuilichem, telefoon 04187-1423.

De heer Van der Linden werd in februari 1975 benoemd tot secretaris, maar kon door familieomstandigheden zijn functie niet eerder vervullen.

Nel Kroes-Natzijl.

AFDELING WESTLAND TERUGBLIK 1976

De afd. Westland heeft een jaar afgesloten waarin zich een aantal positieve tendenzen ontwikkelden. Eén van de belangrijkste aspecten was wel dat dit jaar – in tegenstelling tot voorgaande seizoenen – de bijenteelt het gehele jaar vrij uitgeoefend mocht worden. In het Westland was het voorheen verboden om bijen te houden in zomer en herfst omdat dan veel bijen komkommers bezochten en er de planten bestoven. Een zaadkomkommer – inferieur product – is daarvan het gevolg. Er is nu echter een komkommerplant ontwikkeld met uitsluitend vrouwelijke bloemen, waarbij bestuiving dus niet mogelijk is. Als experiment werd daarom in 1976 geen verbod opgelegd om te imkeren in deze streek. Voor zover bekend is er slechts één incidentele klacht geweest. Een voortzetting van het experiment ligt dan ook in de lijn der verwachting.

In de voorzomer hebben de afdelingsleden, velen vergezeld door familieleden, per bus een excursie gemaakt naar de Ambrosiushoeve. De bloemen, heesters en bomen waren veelal op het hoogtepunt van hun ontwikkeling. De aangename en welbestede dag werd 's avonds besloten met een diner.

In het najaar is in Delft op de Floralia-tentoonstelling een stand ingericht door de afdeling, waar bijenteelt-artikelen alsmede een observatie-kast stonden opgesteld. Een aantal afdelingsleden probeerden de talloze vragen te beantwoorden waarbij folders werden uitgereikt en fotobladen verkocht. Tevens werd (eigen) honing aan de man gebracht en t.b.v. de afdelingskas kaarsen gedraaid. De belangstelling was (weer) enorm.

Door de afd. zijn enkele terreintjes gevonden die geschikt zijn om er bijen te plaatsen. Na overleg met de eigenaren (veelal de overheid) is toestemming verkregen tot ingebruikname.

De honinggoest in het gewest is goed geweest. Voorjaars- en zomerhoning brachten hoge opbrengsten en moerasandijvie en zeeaster eveneens.

Plannen voor volgend jaar: een korfvlecht-cursus (reeds gestart) en stimulering van de propaganda door uitbreiding van het tentoonstellingsbezoek.

R. v. d. Hoorn, alg.-adj.

AFDELING ASSEN

In de Middelbare Landbouwschool te Assen, vond op 16 oktober j.l. in aanwezigheid van dhr. G. v. d. Sluis toezichthouder van het Landbouwonderwijs, de H.B. leden dhr. J. A. van Ee en R. H. Geskes en bestuur de eindles plaats van de cursus voor Beginners die onder leiding stond van ondergetekende.

Na de vragenstelling kon aan de 11 aanwezige kursisten het getuigschrift worden uitgereikt te weten, de dames A. A. Bühler-Westerduin Ruinen Mej. M. M. Kwak Assen en de heren P. L. Bühler Ruinen A. Harderman, Sj. de Jong, A. J. Otten, H. J. Stel en H. Veenhuis Assen, H. J. Kolkman Smilde, J. de Leeuw Elp en G. J. J. Wildeman Donderen.

Namens de kursisten sprak dhr. A. Hardeman een woord van dank tot de leraar onder overhandiging van een attentie.

Voor de vervolg cursus voor Gevorderden gaven 9 van de kursisten zich op.

Op 11 november vond in het Marktcafé te Assen onze goed bezochte jaarvergadering plaats.

De voorzitter deelde mede dat op 9 oktober met een 25 tal leden waaronder de dames een bezoek werd gebracht aan onze Duitse Imker collega's in Leer. Na een gastvrij onthaal werd een bezoek gebracht aan de Gallie-Markt (een grote beurs) een goed verzorgde lesbijenstal van hun vereniging en een grote bijenstal van een hunner oudste leden. Het bezoek leidde tot nauwe contacten en een tegenbezoek aan Assen in 1977 werd toegezegd. Op de uitnodiging hierna werd op 24 oktober door 2 van onze leden een bezoek gebracht aan de Oost-Friesche Imkersdag te Aurich.

Van 15 t/m 19 september werd met succes deelgenomen aan de Hobby-beurs "Aller-Hande" in de Triantha-Hall te Assen, verder werden 2 bijenkursussen 1 voor Gevorderd en 1 voor Beginnend-Imker georganiseerd. Mede door de kursussen werden dit jaar 7 nieuwe leden ingeschreven en telt de afdeling momenteel 116 leden waarvan 1 erelid en 1 jeugdlid en hebben zich 2 nieuwe leden voor 1977 gemeld.

In verband met het 70 jarig bestaan van de Afdeling in 1977 werd besloten de Landelijke Imkersdag te organiseren, als datum werd genoemd 27 augustus. Voor het winterprogramma zijn in samenwerking met enkele zusterorganisaties een 4 tal lezingen met dia's vastgesteld, terwijl verder weer 2 bijenkursussen worden gehouden 1 voor Gevorderd-Imker en 1 voor

Beginners (waarvoor zich reeds 17 deelnemers hebben gemeld) die in februari 1977 aanvangt.

J. H. Lubbers, sekretaris.

AFDELING COLMSCHATE-DIEPENVEEN

Op dinsdag 8 februari houdt de Hr. C. Pater Jzn. een lezing over bijen, de bijenweide en de verbetering hiervan. Iedereen is van harte welkom. Aanvang 7.30 uur namiddags. De lezing wordt gehouden in het Geert Grote College, Herman Boerhavelaan 1 Deventer. (bij het St. Jozefziekenhuis)

AFDELING ZELHEM e.o.

De afd. houdt weer een beginnerscursus bijenteelt. Er bestaan tevens plannen om een cursus „timmeren van bijenkasten” te geven. Opgave aan B. Meijerman, Dwarsdijk 6 Halle voor 25 januari a.s.

AFDELING AMSTELLAND

Vijftien deelnemers aan de cursus „Gevorderd Imker”, gehouden te Amstelveen hebben op onze zeer druk bezochte jaarvergadering uit handen van hun leraar, de Heer J. Kaal, hun diploma in ontvangst mogen nemen.

Drie deelnemers slaagden helaas niet.

Wel geslaagd zijn:

P. Warren, D. Vundering, Mevr. C. Verwey, J. Veeken, de Heer en Mevr. W. Retmeyer, de Heer en Mevr. W. Niemöler, Mevr. L. Landaal, de Heer en Mevr. H. Kooy, J. Kandelaar, J. Heyligers, H. Groen en L. Groen.

AFDELING LEIDEN 65 JAAR

Op 4 november 1911 werd door een twintigtal imkers besloten tot oprichting van een afdeling „Leiden en omstreken”. Per 1 januari 1912, de officiële oprichtingsdatum, startte de afdeling met 45 leden, zowel beroeps- als amateurimkers.

Bijenstal Cronestein.

Het bestuur bestond uit de volgende leden: de heer B. van Dijken, voorzitter; de heer J. C. Stam, secretaris; Mej. T. Mulder, penningmeesteresse; de heer A. A. de Groot en de heer M. J. Spaargaren.

In de notulen van de oprichtingsvergadering lezen wij, dat de voorzitter de wens uitsprak: „dat de leden steeds genoeglijk en eendrachtig zullen werken tot bereiking van het doel der vereniging, bevordering der bijenteelt”. Het is niet bij woorden gebleven. Het bestuur en de leden hebben zich door de jaren heen ingespannen om begrip en belangstelling te wekken

voor het bijenleven en de bijenteelt. Dank zij hun enthousiasme behoort „Leiden en omstreken” tot één der grote en zeer actieve afdelingen in het land.

In de loop der jaren beleefde de afdeling behalve hoogte- ook dieptepunten, o.a. oorlog 1914/1918, door de weinig beschikbare suiker voor de wintervoeding der bijen en bebouwing in en rond Leiden waardoor er drachtgebieden verloren gingen. In de tweede wereldoorlog weinig of in het geheel geen suiker. Behoudens in 1944 een vrij opgewekt verenigingsleven met ruim 120 leden. Nadien weer een dieptepunt met in 1962 nog 41 leden, waardoor het 50-jarig bestaan niet werd herdacht. Daarna volgde weer een opleving.

Op 12 juli 1965 is de bijenstal in het Leidse Heempark geopend welke in 1967 in verband met de enorme belangstelling van het publiek werd vergroot en verbeterd. Het afgelopen jaar bedroeg het aantal bezoekers ca. 7.000 volwassenen, 3.000 kinderen en 55 scholen met 1900 leerlingen.

Het oudste lid van de vereniging – vanaf 1939 – de heer C. G. de Groot, beter bekend als „Ome Chris”, 83 jaar, verzorgt in het Heempark nog elke zondag de voorlichting aan het publiek. Er staan hier o.m. korven, kasten, observatiekasten en zelfs een bijenvolk in een boomstam.

In 1975 werd een tweede stal nabij Cronestein in gebruik genomen die uitsluitend wordt gebruikt voor de jaarlijkse cursussen bijenteelt. (zie foto).

Momenteel telt de afdeling 70 leden, zij onderhouden contact door het organiseren van bijeenkomsten met lezingen, films, dia-vertoningen, excursies enz. Mogelijk heeft u in september j.l. de in de Groenordhal te Leiden gehouden tentoonstelling „beestenspul” gezien, die door 36.000 mensen werd bezocht. De bijen en imkers ontbraken ook hier niet. Aan andere evenementen in Leiden en omgeving – vooral op het gebied van natuursorg en milieubeheer – wordt actief deelgenomen. Tevens wordt aan publiciteit en voorlichting veel tijd en zorg besteed.

De afdeling Leiden beschikt thans over een verkoopspunt, waar men de meest voorkomende imkersartikelen tegen gereduceerde prijs kan aanschaffen.

Voor het jubileumjaar 1977 werkt het bestuur met een commissie aan een programma waarmee men niet alleen imkers maar ook een breder publiek wil bereiken. In verband hiermede hoopt de afdeling Leiden in mei 1977 een imkersdag te organiseren met verschillende activiteiten. In de komende „groentjes” zullen wij u nader informeren.

AFDELING VELP EN OMSTREKEN

Bijgaande foto is gemaakt van de informatiehoek voor de Bijenteelt, die de Afdeling Velp en Omstreken in overleg met de Vereniging tot Behoud van Natuurmonumenten heeft ingericht in het informatiecentrum van Natuurmonumenten, „De Heurne” te Rheden. Deze informatiehoek die veel belangstelling trekt, geeft een beknopte uitleg over het bijenleven en verwijst verder naar de afdelingsstal, die op ± 10 minuten lopen afstand gelegen is, naast de schaapskooi op het landgoed „Heuven”.

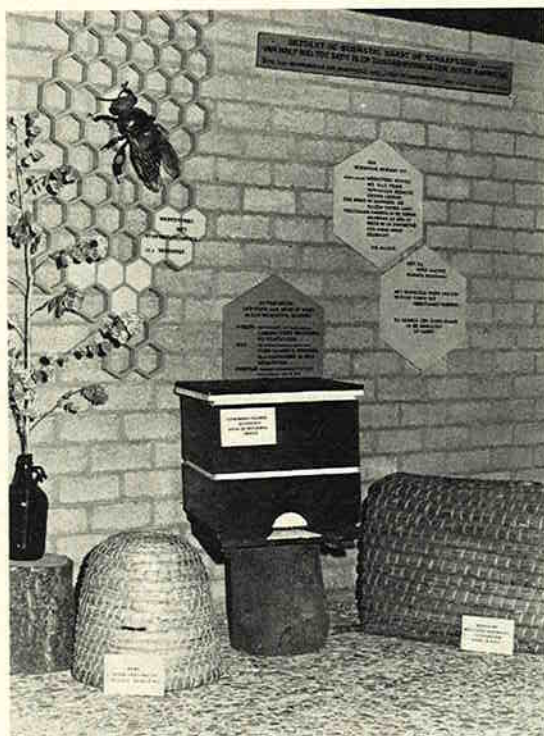
De afdelingsstal is van begin mei tot eind september op zondagmiddagen bemand door enige leden, die daar aan bezoekers informatie verstrekken over het imkeren, aan de hand van een vitrine en een observatiekast.

Op deze stal worden ook de praktijklessen van de cursus beginnend-imker gegeven en verder brengen scholen er regelmatig een bezoek.

Veel dank zijn wij verschuldigd bij het inrichten van

de informatiehoek aan de Vereniging tot Behoud van Natuurmonumenten voor het beschikbaarstellen van de ruimte, verder aan de Heer Pels, die vele uren heeft besteed aan het maken van de bij. (schaal 20 : 1)

Deze is tot in de kleinste details nagemaakt. De korf is gevlochten door ons oudste lid de Heer Hartkamp en de foto's werden gemaakt door de heer Sanders.

Door de inzet van onze leden heeft de afd. Velp en Omstreken weer een goed jaar achter de rug. Enige hoogtepunten, buiten de diverse lezingen waren o.a. de stalopening op 15 mei, hetgeen plaats vindt in samenwerking met de Rhedense Schaapskudde en elk jaar veel bezoek trekt. Verder het gezamenlijk reizen naar het koolzaad in de Flevopolder. Ook werd het afgelopen jaar weer een cursus beginnend-imker gegeven die weer vele actieve imkers opleverde. Begin oktober werd het imkerseizoen weer gesloten met de inwinteringsmaaltijd, waar veel leden met hun dames (of heren) aanwezig waren.

De afdeling Velp en Omstreken is weer met goede moed met de winteractiviteiten gestart en zo zal er o.a. eind januari een strovlecht cursus gegeven worden.

Wij kunnen alle belangstellenden aanraden eens een bezoek te brengen aan „de Heurne” (ook leuk voor de kinderen) en aan onze afdelingsstal, die zo prachtig liggen tegen de heuvels van de „Posbank”. (vlak bij station Rheden.)

Afd. Velp en Omstreken,
secretariaat:
Drakensteinlaan 30,
Arnhem.

KRING APeldoORN

Op maandag 31 januari 1976 vindt de 2e kringbijeenkomst plaats in Apeldoorn, zaal „Kunst en Genot” Korte kanaalstraat 63 aanvang 20.00 uur.

De heer Chr. Maille, de bekende rubriek schrijver in het Groentje, zal een voordracht houden over „Bijenwas een kostbaar produkt”.

PRIJSLIJST VAN ZADEN VAN DRACHTPLANTEN

Uit voorraad leverbaar van 15 januari 1977 af.
25 gr. 100 gr.

Arabis caucasica (randjesbloem) wit	15 cm.	10,50	35,—
Campanula medium (enkele klokjesbloem)	80 cm.	4,20	14,—
Echinops ritro (kogeldistel)	120 cm.	4,80	16,—
Cheiranthus cheiri (muurbloem) gem.	50 cm.	4,20	14,—
Hesperis matronalis (damastbloem) wit	100 cm.	2,70	9,—
Lunaria annua (biennis) gew. judaspenning	75 cm.	2,70	9,—
Anethum graveolens (dille) 1-jarig	40 cm.	1,50	4,—
Borage officinalis (berniegie) 1-jarig	50 cm.	4,50	15,—
Carum carvi (karwij) wit	40 cm.	3,60	12,—
Cichorium intybus (cichorei) blauw	100 cm.	3,60	12,—
Lepidium sativum (tuinkers) wit 1-jarig	30 cm.	1,50	4,—
Brassica (zomerraapzaad)	30 cm.	—,—	—,—
Alyssum benthami maritimum wit 1-jarig	15 cm.	3,40	11,25
Callistephus sinensis (asters) gem.	40 cm.	3,—	10,—
Centaurea cyanus bl. pl. (korenbloem)	70 cm.	3,—	10,—
Cynoglossum amabile d.bl.	50 cm.	1,80	6,—
Echium plantagineum (slangenkruid)	50 cm.	4,50	15,—
Linum grafl. rubrum (roodbl. vlas) 1-jarig	35 cm.	2,70	9,—
Phacelia tanacetifolia lavendelblauw	50 cm.	3,—	10,—
Reseda odorata wit	30 cm.	1,80	6,—
Tagetes erecta gem. geel en oranje	60 cm.	3,60	12,—
Coriandrum sativum (koriander)	60 cm.	3,—	10,—
Cosmos bipinnatus (cosmea) gem.	100 cm.	3,—	10,—
Medicago sativa (lucerne)	50 cm.	—,—	—,—
Trifolium repens wit-rose	15 cm.	1,50	4,—
Melilotus albus wit (honingklaver)	75 cm.	1,50	4,25
Fagopyrum sagittatum (boekweit) 1-jarig	60 cm.	1,50	4,—
Trifolium incarnatum	30 cm.	1,50	3,50

Diverse andere soorten zijn op bestelling
ook leverbaar.

BIJENHUIS - WAGENINGEN

Wij kunnen u alles leveren voor de MODERNE
BIJENTEELT voor zo laag mogelijke prijzen uit
ruime voorraad.

Vraagt onze jubileum Prijscourant 1977
met vele foto's en afbeeldingen.

Op uw aanvraag zenden wij u die gratis
toe.

Tevens komen wij weer op de te houden
bijenmarkten.

BIJENSTAND FA. H. T. VAN DAM & ZN.
Jubbega (Fr.) — Tel. 05165 - 1382

IN MEMORIAM

Op 86-jarige leeftijd overleed te Benne-
kom ons lid de heer

MARINUS VAN STEENBERGEN

Vele jaren is hij lid van onze afdeling geweest.
Hij ruste in vrede.

Bestuur en leden van
afd. „Veluwezoom”,
Bennekom.

Op 14 december 1976 overleed na langdurige
ziekte ons lid en bestuurslid de heer

R. RIPHAGEN

Sinds vele jaren was hij lid en Bestuurslid van
onze afd. en zijn hem hiervoor veel dank ver-
schuldigd.

Hij ruste in vrede.

Bestuur en leden afd. Epe.

H.H. IMKERS

Zend vanaf heden al uw

RUWE RAATWAS

rechtsreeks of in verenigingsverband
naar . . .

HONINGZEMERIJ

W. van 't LAND

Telefoon 2607 Barneveld

Desgewenst KUNSTRAAT terug.

■ U zult zien, wij betalen de hoogste prijs.

SPEURBIJTJES

Tarief: tot 20 woorden f 6,50, elk woord meer
35 cent. Bij vooruitbetaling te voldoen op giro-
nummer 823276 van de Ver. tot Bevordering der
Bijenteelt te Wageningen. Bij 11 keer plaatsen
10% korting. Inzendtermijn voor de 10e van
de maand voorafgaande aan de maand van
plaatsing. De redactie aanvaardt geen verant-
woordelijkheid voor de inhoud.

Verhuisd: **Wijnmakerscentrum van Leiderdorp naar Gouda**, Tol-
lensstraat 105, tel. 01820-27298. Zo lang de voorraad strekt:
Wijnfilters f 25,—, filterstoffen coat f 3,50, voor ongeveer 300
liter, cake f 2,— voor ongeveer 175 liter.

TE KOOP: **Nederlandse heidehoning** in emmers van 14 kg net-
to. B. Slotboom, Holterweg 9, Eibergen, tel. 05453-433,
's avonds na 6 uur.

AANGEBODEN: **Oude jaargangen van het Groentje vanaf 1950**
t.e.m. 1976. G. Klein, Utrechtseweg 87, Vleuten, tel. 03407-
1834.

GEVRAAGD: **1ste klas volken**. Kunststofkasten, electr. Honing-
slinger, electr. Dampwassmelter, Kunststrawals of gietvorm
35 x 20, Kolbtoestel (zwaar), klein gereedschap. H. Diphooft,
Pr. Hendriklaan 13, Baarn, tel. 02154-15992.

TE LEEN, te huur of te koop gevraagd: voor een te houden
expositie over de imkerij, liefst **oude imkersartikelen en
alles wat daarmee samenhangt**.
Teven te koop gevraagd: „Bijen en Bijenhouden” door J.
G. de Roever. H. C. J. Groen, Gosewijnstraat 14, Ouderkerk
aan de Amstel, tel. 02963-3462.